

Klasik Ve Entegre Eğitim Modeli İle Öğrenim Gören Hemşirelik Öğrencilerinin Araştırmaya Yönelik Tutum Ve Farkındalıkları*

Aynur Uysal Toraman** Ayla Bayık Temel** Aslı Kalkım*** Özüm Erkin Balyacı **
Özet

Giriş: Hemşirelik öğrencilerin araştırma konusundaki görüş ve tutumları çeşitli araştırmalarda incelenmiştir. Ancak eğitim programlarının ve öğretim modellerinin hemşirelik öğrencilerinin araştırma farkındalığı ve tutumları üzerindeki etkisini ortaya koyan daha fazla bilgiye ihtiyaç vardır. **Amaç:** Bu çalışmada, iki farklı hemşirelik eğitim modeline dayalı öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin araştırmaya yönelik tutum ve farkındalıklarını karşılaştırmak amaçlanmıştır. **Yöntem:** Karşılaştırmalı ve tanımlayıcı tipte planlanan araştırma, bir Hemşirelik Yüksekokulu'nda yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini klasik eğitim modeli (n:115) ve entegre eğitim modeli ile öğrenim gören (n:106) 4. sınıf öğrencileri oluşturmuş olup, araştırmaya katılım oranı %63.3'tür. Verilerin toplanmasında öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ve "Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelikte Araştırma ve Gelişmelere Yönelik Farkındalık ve Tutumu" (Versiyon II) ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, 29 madde içermektedir, alınabilecek en yüksek puan 145 ve en düşük puan ise 29'dur. **Bulgular:** Öğrencilerin yaş ortalaması 23.05 ± 1.16 'dır. Öğrencilerin çoğunluğu bir araştırma aktivitesine katılmış ve yarısından fazlası da bilimsel toplantıya katılmıştır. Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelikte araştırma ve gelişmelere yönelik farkındalık ve tutumları ölçeğinin madde puan ortalaması klasik eğitim grubunda 3.07 ± 0.31 , entegre eğitim grubunda 2.98 ± 0.29 'dir. Ölçeğin toplam puan ortalaması ise klasik eğitim grubunda 89.31 ± 9.13 , entegre eğitim grubunda ise 86.52 ± 8.47 'dir. İki grup arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($t = 2.35, p < .05$). **Sonuç:** Klasik ve entegre eğitim modeli ile öğrenim gören öğrencilerin hemşirelikte araştırma ve gelişmelere yönelik farkındalık ve tutumları benzer biçimde kısmen olumlu düzeydedir. Bu sonuç, öğrencilerin hemşirelikte araştırma ve gelişmelere yönelik pozitif tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Araştırma bulguları, hemşirelik eğitimi veren kurumlarda akademisyenlere araştırma öğretiminin değerlendirilmesi ve eğitim programlarının yeniden düzenlenmesi açısından rehberlik edecektir.

Anahtar Sözcükler: Hemşirelik Öğrencisi, Hemşirelik Araştırması, Araştırma Farkındalığı, Klasik Eğitim Modeli, Entegre Eğitim Modeli.

Attitudes And Awareness Of Research Among Nursing Students Trained Based On Classical And Integrated Education Model

Background: Nursing students' attitudes towards research have been illuminated in many studies. There is still a need for more knowledge about the effects of undergraduate nursing programs on the attitudes and awareness of nursing students towards research. **Objectives:** Study aimed to compare the attitudes to and awareness of research among nursing students trained based on two different teaching models. **Method:** Descriptive study was implemented in a University School of Nursing. Sample consisted of 115 fourth year nursing students of classical education program and 106 fourth year nursing students of integrated education program with a response rate of 63.3%. A questionnaire consisted of two parts: demographic data and Turkish version of "Nursing students' attitudes to and awareness of research and development within nursing scale". Likert scale consisted of 29 items (min:29, max:145). **Results:** Mean age of the students was 23.05 ± 1.16 , the majority of the students attended a research activity, more than half of them participated to a scientific meeting. Item mean score of the scale for the classical group was 3.07 ± 0.31 and 2.98 ± 0.29 for the integrated group. The scale mean score of the classical group was 89.31 ± 9.13 and 86.52 ± 8.47 for the integrated group. A statistically difference was found between two groups ($t: 2.35, p < .05$). **Conclusion:** The levels of attitudes and awareness of research among nursing students trained based on classical and integrated education model have similarly positive. This result show that students have positive attitudes towards nursing research and developments. Research findings, will be guide to the scholars for evaluation of teaching in research and reorganizing education programs at the nursing education institutions.

Key Words: Nursing Students, Nursing Research, Research Awareness, Classical Education Model, Integrated Education Model.

Geliş tarihi: 18.09.2012 **Kabul tarihi: 01.07.2013**

Her meslek gurubunun amacı, en yüksek düzeyde etkin ve yararlı hizmet sunma ve bu doğrultuda ilerlemektir. Bu amaca erişilebilmesi için meslekler, kendi mesleki bilgilerinin ve mesleki uygulamalarının gelişimine yol gösteren bilimsel araştırmalara gereksinim duymaktadır. Hemşirelik alanında bu gereksinimin doğmasında, hemşireliğin diğer mesleklerden ayrı kendi bilgi yapısını oluşturarak değişim yapmasının zorunluluğu önemli bir etken olmaktadır (Emiroğlu, Ünlü, Terzioğlu ve Bulut, 2005). Araştırmanın bilgiyi artırma, daha iyi karar verme, maliyeti azaltma, bireysel araştırma becerilerinin gelişimi gibi birçok yararı olduğu bilinmektedir. Araştırma bulgularının uygulamaya aktarılması kanıta dayalı hemşirelik uygulamaları ve kaliteli hemşirelik bakımı sunulması açısından gereklidir (Blenskinsop, 2003; Kajermo, Nordstrom ve Krausebrant, 1998; Thorpe ve Smutko, 1998).

*Çalışma, 15-17 Ekim 2009 tarihinde, Thessaloniki, Greece' de düzenlenen, 1st International Congress on Nursing Education, Research&Practice' de sözel bildiri olarak sunulmuştur. ** Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Bornova / İZMİR*** Doktora Öğrencisi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Bornova / İZMİR

Birçok çalışma, hemşirelik uygulamalarında araştırma bulgularının uygulamaya aktarılmasının gerekli olduğunu göstermektedir (Mattila ve Eriksson, 2007; Mehrdad, Salsali ve Kazemnejad, 2007). Uluslararası Hemşireler Birliği [ICN] (2007), profesyonel hemşireliğin araştırmalara dayalı uygulamalarla gerçekleştirilebileceğini belirterek; araştırmaların yapılmasını, araştırma kapasitesinin geliştirilmesini, hemşirelerin ve öğrencilerin araştırmaları eleştirel bakışla değerlendirebilmeleri için araştırma eğitiminin gerekliliğini vurgulamıştır.

Hemşirelerin alışılmış tekrarlanan kalıpların dışına çıkarak, araştırmanın önemini sezerek, farkındalık geliştirerek, güdülerini harekete geçirerek olumlu tutum ve davranış geliştirmesinin uzun bir süreç olabileceği unutulmamalıdır (Thompson ve ark. 2001). Bu nedenle, hemşirelik öğrencilerine, araştırmanın önemi, araştırma kullanma ve bilimsel yaklaşım süreci öğretilmeli, farkındalık ve olumlu tutum kazandırılmalıdır (Royle ve Byle, 1998). Literatürde, hemşirelikte araştırma dersinin hemşirelik lisans eğitim müfredatında bulunmasının, öğrencilerin araştırmalara yönelik farkındalık ve olumlu tutum geliştirmede büyük bir katkı sağladığı bildirilmiştir (Halabi ve Mansour, 2010). Bayık, Özsoy, Uysal, Ardahan ve Özkahraman (2007) çalışmasında öğrenci hemşirelerin

%65.8'inin araştırma etkinliğine katıldığı, %49'unun araştırma dergisi okuduğu, %73'ünün araştırma etkinliklerini çok önemseydiği bildirilmiştir. Başka bir çalışmada Akın (2004), öğrenci hemşirelerin %91.7'sinin araştırma bilgisinin meslekleri için çok önemli olduğunu düşündüğünü, %38.8'inin araştırmayı zevkli bir süreç olarak algıladığını, %52.8'inin kendisini araştırma bulgularını uygulamada kullanma ve % 22.2'sinin araştırma yapma rolünde gördüğünü saptamıştır.

Lisans eğitiminin araştırma ile ilgili temel bakış açısının ve becerisinin kazandırıldığı önemli bir aşama olduğu ve araştırmacı kimliğinin öncelikle lisans eğitiminde kazandırıldığı belirtilmektedir (Conn, 2007). Lisans mezunu hemşirenin, etkili bir araştırma tüketicisi olması ve araştırma bulgularını uygulamaya aktarabilmesi için araştırma raporlarını anlayabilmesi, eleştirel değerlendirebilmesi ve araştırma sürecinin aşamalarını kavraması önemlidir (Restas, 2000). Birçok çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin araştırmaya yönelik farkındalık ve tutumlarının belirlenmesinin önemi vurgulanmaktadır (Arthur ve Wong, 2000; Ax ve Kincade, 2001; Bahar, 1997; Bayık ve ark., 2007; Björkström, Johansson, Hamrin ve Athlin, 2003; Dobratz, 2003; Halabi ve Mansour, 2010; Turan ve Ceylan, 2005; Yavuz ve Kaymakçı, 1996). Bu görüş doğrultusunda son yıllarda hemşirelik öğrencilerinin araştırma farkındalığı ve tutumlarını inceleyen araştırmalar yürütülmüştür (Arthur ve Wong, 2000; Ax ve Kincade, 2001; Dobratz, 2003; Halabi ve Mansour, 2010).

Hemşirelik araştırmalarına ilgiyi arttırmak hemşire eğitimciler için öncelikli bir konudur. İlgiyi arttırmada araştırma öğretimine yönelik eğitim sistemleri etkilidir (Irvine ve ark., 2008; Tetley ve Glover, 1999; Veeramah, 2004). Ülkemizde lisans düzeyinde hemşirelik eğitimi 1955 yılında başlamıştır ve bu gelişmeye paralel olarak hemşirelikte araştırmaya giriş dersi yürütülmeye başlanmıştır (Bahar 1997, Bayık 2004, Temel, Uysal, Ardahan ve Ozkahraman, 2010). Hemşirelik eğitimi içerisinde zorunlu olan bu dersin amacı; öğrencileri hemşirelik araştırmalarına teşvik etmek, veri toplamaya katılım arzusunu arttırmak ve araştırma bulgularını uygulamaya aktarması konusunda cesaretlendirmektir.

Hemşirelik eğitimi, hemşireliğin rol ve işlevlerindeki değişimleri ve gelişimleri etkilerken, aynı zamanda bu değişimlerden de etkilenmektedir (Platin, 1990). Sağlık bakımındaki köklü ve hızlı değişiklikler, teknolojideki gelişmeler, sağlığı yükseltme ve bireylerin iyilik halini arttırmaya yönelik araştırmaların artması gibi değişiklikler, müfredat ders programlarının içeriğini ve eğitim modelini etkilemektedir (Karadağ ve Uçan 2006). Günümüzde hemşirelik eğitiminde klasik eğitim modelinin yanı sıra entegre eğitim modeli ve probleme dayalı eğitim modeli gibi farklı eğitim modelleri kullanılmaktadır (Şengül 2010). Klasik eğitim müfredatında, aktif ya da klasik öğretim yöntemleri kullanılarak sistemde var olan temel dersler verilmektedir (Şenturan ve Alpar, 2008). Geleneksel-klasik eğitimde bilgi aktarımı söz konusu olduğundan öğrencilerin konu alanı ve mesleki becerileri dışındaki özellikleri yeterince gelişmemektedir. Düşünme ve problem çözme yetenekleri yeterli olmayan öğrenciler, edindikleri bilgileri nerede kullanacaklarını ve nasıl kullanacaklarını belirlemede yetersiz kalabilmektedir.

Entegrasyon modeli holistik öğrenmeye dayalıdır, küçük parçaları öğrenmek yerine öğrencinin büyük resmi görmesini sağlar ve konu alanları, bir konuya/probleme göre ilişkilendirilir. Hemşirelik problemleri tek disiplinle

sınırlı olmadığından ve problem çözme bilginin entegrasyonunu gerektirdiğinden hemşirelik eğitiminde entegrasyon modeline giderek daha fazla önem verilmektedir (Kocaman, 2008). Hemşirelikte entegre eğitim programları, temel olarak ilgili konu alanlarının temel bilgi, tutum ve becerilerini içerecek şekilde sağlıktan hastalığa doğru yapılandırılmıştır (Tosun ve ark., 2008). Ülkemizde 1999 yılından bu yana çeşitli üniversitelerin hemşirelik bölümü lisans eğitiminde entegre model kullanılmaya başlanmıştır. Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, Erciyes Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Gülhane Askeri Tıp Akademisi Hemşirelik Yüksekokulu ve Kocaeli Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu entegre eğitim veren hemşirelik okullarındadır (Kocaman, 2008).

Ülkemizde hemşire öğrencilerin araştırma konusundaki görüş ve tutumlarını tanımlamaya yönelik sınırlı sayıda çalışma bulunmakla birlikte (Akın 2004; Bayık ve ark., 2007; Turan ve Ceylan, 2005), eğitim sisteminde yararlanılan eğitim modelinin öğrencilerin hemşirelik araştırma farkındalığı ve tutumları üzerindeki etkisini inceleyen verilere rastlanmamıştır. Araştırmanın yürütüldüğü, Yüksekokulda 1955–2005 yılları arasında klasik eğitim modeli, 2005 yılından bu yana entegre eğitim modeli doğrultusunda eğitim verilmektedir. Kurulduğu günden beri eğitim programında araştırma dersi yer alan ve öğrencilerine mezuniyet tezi yaptıran bu kurum, “Bilimsel gelişmelere dayalı olarak toplumun sağlık gereksinimlerine yanıt vermek için, etik değerlere, etkili iletişim, problem çözme ve araştırma becerisine sahip, değişim yaratabilen, otonomi sahibi hemşire yetiştirmek” misyonu ile her zaman hemşirelikte araştırma becerisinin gelişmesini önemsemiştir.

Bu çalışmada, klasik ve entegre eğitim programında öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin araştırmaya yönelik tutum ve farkındalıklarını karşılaştırmak amaçlanmıştır. Klasik ve entegre eğitim modeli ile öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin, araştırmaya yönelik tutum ve farkındalıkları farklı mıdır? sorusundan hareketle bu çalışma yürütülmüştür.

Yöntem

Araştırmanın Tipi:

Karşılaştırmalı tanımlayıcı bir araştırmadır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı:

Araştırma, bir Hemşirelik Yüksekokulunda yürütülmüştür. Verilerin birinci bölümü klasik eğitim programında öğrenim gören öğrencilerden Mayıs 2007 tarihinde, ikinci bölümü ise entegre eğitim programında öğrenim gören öğrencilerden Mayıs 2009 tarihinde toplanmıştır.

Araştırmanın Örnekleme:

Araştırma örneklemini klasik eğitim modeli (n:115) ve entegre eğitim modeli öğrenim gören (n:106) 4. sınıf öğrencileri oluşturmuş olup, araştırmaya katılım oranı %63.3 bulunmuştur. Araştırmaya 4. sınıf öğrencilerinin dahil edilme nedeni; öğrencilerin 3. sınıf bahar döneminde araştırma dersini almış olmalarıdır.

Veri Toplama Araçları:

Verilerin toplanmasında öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini ve araştırma etkinliklerini belirlemeye yönelik 12 sorudan oluşan anket formu ve İsveç'te Björkström ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilmiş özgün adı “Nursing Students' Attitudes to and Awareness of Research and Development Within Nursing” (Version II)

olan ve Türk diline Temel, Uysal, Erkin ve Koçer (2008) tarafından uyarlanan ve "Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelikte Araştırma ve Gelişmelere Yönelik Farkındalık ve Tutumu" olarak çevrilen ölçek kullanılmıştır. Özgün ölçek yedi alt boyut ve 36 maddeden oluşmaktadır (Björkstöm ve ark., 2003). Temel ve arkadaşları (2008) tarafından Türk diline uyarlanan ve geçerlik-güvenirlilik çalışması yürütülen form tek boyutlu olup 29 madde içermektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması özgün haliyle aynı değildir. Özgün ölçekteki 3, 9, 20, 21 ve 28. maddeler Türkçe versiyonda çıkarılmıştır. Maddeleri beşli likert yapıda yanıtlanan ölçekten alınacak en yüksek puan 145, en düşük puan ise 29'dur. Ölçeğin toplam puan ortalamasının yükselmesi, hemşirelikte araştırma ve gelişmelere farkındalığın ve olumlu tutumun yüksek olduğunu gösterir (Temel ve ark., 2008).

Verilerin Toplanması:

Veriler araştırmacılar tarafından sınıf içinde soru formları uygulanarak toplanmıştır. Ölçeğin yanıtlanması 10-15 dakikalık bir süre almıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi:

Veriler SPSS 15.0 istatistik paket programında kodlanarak değerlendirilmiş olup, demografik verilerin hesaplama-

sında sıklık ve tanımlayıcı analizler kullanılmıştır. Gruplar arası farkın analizinde iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi ve ki-kare analizi kullanılmıştır. Sonuçlar %95'lik güven aralığında, $p < .05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir (Polit, 1996).

Araştırmanın Etik Yönü:

Ölçeğin kullanımı için elektronik posta yolu ile Björkstöm'den izin alınmıştır. Araştırmaların yürütülebilmesi için Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Bilimsel Etik Kurulu'ndan gerekli yazılı izin alınmıştır. Öğrencilere araştırmanın amacı, yararları açıklanmış, gönüllülük ilkesine özen gösterilerek sözel onamları alınmıştır. Öğrenciler anket formlarını isim belirtmeksizin doldurmuşlardır.

Bulgular

Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri

Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur. Çoğunluğu kadın olan öğrencilerin, yaşları 21 - 29 arasındadır ve yaş ortalaması 23.05 ± 1.16 'dır. Mezun olunan lise türü incelendiğinde; öğrencilerin büyük bir kısmının düz lise mezunu olduğu belirlenmiştir. Her iki grupta öğrencilerin tamamına yakını (%93.4 - %95.8) çalışmamaktadır.

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri

Demografik özellikler	EEP Öğrencileri		KEP Öğrencileri	
	n	%	n	%
Yaş				
21-22	27	23.5	38	35.9
23 ve üzeri	88	76.5	68	64.1
Cinsiyet				
Kadın	104	98.1	115	100.0
Erkek	2	1.9	-	-
Mezun olunan lise türü				
Sağlık meslek lisesi	1	0.9	4	3.5
Düz lise	41	38.7	43	37.7
Anadolu lisesi	33	31.1	40	35.1
Süper lise	26	24.5	26	22.8
Diğer	5	4.7	1	0.9
Çalışma durumu				
Çalışıyor	7	6.6	6	5.2
Çalışmıyor	99	93.4	109	95.8
TOPLAM	106	100.0	115	100.0

EEP: Entegre Eğitim Programı

KEP: Klasik Eğitim Programı

Araştırma Etkinliklerine Katılım

Öğrencilerin araştırma etkinliklerine katılım durumları Tablo 2'de sunulmuştur. Öğrencilerin tamamı mezuniyet tezi hazırlamıştır. EEP'deki öğrencilerin %69.8'i ve KEP'deki öğrencilerin %80'i en az bir kez araştırma etkinliğine katıldığını ifade etmiştir. EEP'deki öğrencilerin %56.6'sı ve KEP'deki öğrencilerin %72.2'si araştırma planlama ve uygulama basamaklarında yer almıştır. EEP'deki öğrencilerin %34.9'unun ve KEP'dakilerin %34.8'inin bir başkasının araştırma verilerini toplama

aşamasına katıldığı, EEP'deki öğrencilerin %17.9'unun ve KEP'dakilerin %24.3'ünün ise araştırmayı yayınlama aşamasına katıldığı saptanmıştır. EEP'deki öğrencilerin %65.1'inin ve KEP'dakilerin %75.7'sinin herhangi bir araştırmada denek olarak görev almıştır. Entegre ve klasik eğitimi alan öğrencilerin hemşirelik alanında bilimsel araştırmaya katılma durumları ki-kare analizi ile karşılaştırıldığında istatistiksel olarak önemli bir fark saptanmamıştır ($\chi^2 = 3.06$, $p = .08$)

Tablo 2. Hemşirelik Öğrencilerinin Araştırma Süreci İçinde Yürüttükleri Etkinlikler

Araştırma etkinlikleri	EEP Öğrencileri		KEP Öğrencileri	
	n	%	n	%
Araştırma etkinliğine katılma				
Evet	74	69.8	92	80.0
Hayır	32	30.2	23	20.0
Araştırma planlamaya katılım				
Evet	60	56.6	83	72.2
Hayır	46	43.4	32	27.8
Araştırma uygulamaya katılım				
Evet	60	56.6	83	72.2
Hayır	46	43.4	32	27.8
Bir başkasının araştırma verilerini toplama				
Evet	37	34.9	40	34.8
Hayır	69	65.1	75	65.2
Araştırma yayınlama aşamasına katılım				
Evet	19	17.9	28	24.3
Hayır	97	82.1	87	75.7
Araştırmada denek olarak görev alma				
Evet	69	65.1	87	75.7
Hayır	37	34.9	28	24.3
TOPLAM	106	100.0	115	100.0

EEP: Entegre Eğitim Programı

KEP: Klasik Eğitim Programı

Bilimsel Etkinliklere Katılım

Öğrencilerin bilimsel toplantıya katılım, hemşirelik dergisine abone olma, araştırmaların yayımlandığı dergileri okuma gibi bilimsel etkilere katılımları Tablo 3'de görülmektedir. Hemşirelik alanında bilimsel toplantılara katılma konusunda entegre ve klasik eğitimi alan öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark

saptanmıştır ($\chi^2 = 13.57, p = .000$). Klasik eğitimi alan öğrenciler entegre eğitimi alanlardan daha fazla sayıda bilimsel toplantıya katılım göstermektedir. Entegre eğitimi alan öğrencilerin klasik eğitimi alan öğrencilere kıyasla hemşirelik dergisine abone olma oranı yüksek olarak belirlenmiş olup, istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($\chi^2 = 6.03, p = .01$).

Tablo 3. Hemşirelik Öğrencilerinin Bilimsel Toplantılara Katılım ve Araştırma Makalelerini Okuma Durumları

Bilimsel Etkinlikler	EEP Öğrencileri		KEP Öğrencileri		χ^2	p
	n	%	n	%		
Bilimsel toplantıya katılım						
Evet	43	40.6	76	66.1	$\chi^2=13.5, p=.000$	
Hayır	63	59.4	39	33.9		
Hemşirelik dergisine abone olma						
Evet	24	22.6	12	10.4	$\chi^2=6.03, p=.01$	
Hayır	82	77.4	103	89.6		
Araştırmaların yayınladığı dergileri okuma sıklıkları						
Hiç okumam	16	15.0	26	22.6		
Yılda bir	16	15.0	24	20.9		
Üç ayda bir	31	29.2	29	25.2		
Ayda bir	39	38.8	36	31.3		
Haftada bir	4	3.8	--	--		
TOPLAM	106	100.0	115	100.0		

Hemşirelikte Araştırma ve Gelişmelere Yönelik Tutum

Öğrencilerin hemşirelikte araştırma ve gelişmelere yönelik farkındalık ve tutum ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları $X = 87.97 \pm 8.91$ olarak saptanmıştır. Ölçek toplam puan ortalaması KEP grubunda $X = 89.31 \pm 9.13$, EEP grubunda ise $X = 86.51 \pm 8.46$ 'dır. Öğrencilerin

ölçekten aldıkları madde puan ortalamaları ise, KEP grubunda $X = 3.07 \pm 0.31$, EEP grubunda ise $X = 2.98 \pm 0.29$ 'dur. KEP grubundaki öğrencilerin puan ortalaması, EEP grubundaki öğrencilerden biraz yüksek olup, bu fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t = 2.352, p < .05$) (Tablo 4).

Tablo 4. EEP ve KEP Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelikte Araştırma ve Gelişmelere Yönelik Farkındalık ve Tutumu Ölçek ve Madde Puanları

Eğitim Programı	n	Min-Max	X	SD	t	p
KEP Ölçek toplam	115	51-113	89.31	9.13	t=2.35, p= .02	
EEP puanı	106	64-106	86.52	8.47		
KEP Madde	115	1.76-3.90	3.07	0.31		
EEP puanı	106	2.21-3.66	2.98	0.29		

Tartışma

Bilimsel Etkinlik ve Araştırma Aktivitelere Katılım

Lisans mezunu hemşirelere temel hemşirelik bilgi ve becerileri yanında araştırma bilgi ve becerisi kazandırmada mezuniyet öncesi dönem önemlidir. Hemşirelerin araştırmacı olarak temel becerileri, değerleri ve hemşirelik uygulamaları için gerekli olan sorgulama yetisi öncelikle lisans eğitimi sürecinde kazandırılmaktadır (Conn, 2007). Bu bağlamda lisans eğitimi içerisinde hemşirelik öğrencilerinin araştırma öğrenimini kazanmaya yönelik olarak bilimsel aktivitelere katılımı son derece önemlidir. Çalışmamızda da öğrencilerin çoğunluğunun (EEP: %69.8, KEP: %80) hemşirelikte en az bir bilimsel araştırmaya katıldıkları ve her iki grupta da yaklaşık üçte ikisinin bir araştırmanın planlama ve uygulama aşamasında yer aldıkları (EEP: %56.6, KEP: %72.2) saptanmıştır (Tablo 2). Benzer şekilde Bayık ve arkadaşları (2007) çalışmalarında, öğrenci hemşirelerin %65.8'inin araştırma etkinliğine katıldığını belirlemişlerdir. Araştırma sürecine katılımın öğrencilerin araştırmaya yönelik olumlu tutum kazanmasında ve araştırma becerilerini geliştirmesinde önemli olduğu (Duggleby, 1998) düşünüldüğünde bu bulgu çok anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin araştırma sürecine katılımının öğretim üyelerince desteklendiğini ve cesaretlendirildiğini göstermektedir.

Literatürde hemşirelik eğitiminin diğer alanlarında olduğu gibi araştırma eğitiminin de teorik ve pratik olarak yürütülmesi gerektiği belirtilmektedir. Öğrencinin araştırma sürecinin tüm adımlarında aktif olarak katılımının sağlandığı araştırma projeleri yoluyla araştırma öğretiminin, mezuniyet sonrasında araştırma konusunda kendisinden beklenen çeşitli rolleri kazanmasına katkı sağlayabileceği vurgulanmaktadır (Blenkinsop, 2003). Akın (2004) hemşirelik öğrencileriyle yaptığı araştırmada öğrenciler, araştırma konusunda bilgi ve becerilerinin gelişmesi için gereken şeyin öncelikle bir araştırma projesi içinde yer alma (%66.7) ve ardından danışman rehberliğinde araştırma yürütme (%29.1) olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmamızda tüm öğrencilerin mezuniyet tezi hazırlamak koşuluyla mezun olmaları, literatürde belirtildiği gibi araştırma bilgisinin kullanılmasının etkili bir yolu olduğu düşünüldüğünde son derece önemlidir (Mattila, Koivisto, Haggman-Laitila, 2005).

Çalışmada klasik eğitim alan grubun bilimsel toplantılara katılım oranı entegre eğitim alan öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur ($\chi^2 = 13.57$, $p = .000$). EEP'nin öğrencilerin eğitim yaşamı boyunca alışık olduğu klasik eğitim programından farklı bir yapıya sahip olması, entegre eğitim program müfredatının öğrencilere klasik eğitim programına göre daha ağır gelmesi ve klasik eğitime göre saha sık modül sınavlarını içermesi gibi sebeplerin, entegre eğitim gören öğrencilerin bilimsel

toplantılara katılımını sınırlamış olabileceği düşünülmektedir.

Hemşirelik araştırmalarına yönelik olumlu tutum kazanılmasında bilimsel araştırma okumanın yararı vurgulanmaktadır (Boström, Wallin ve Nordström, 2007; Kocaman, 2009). Ancak çalışmamızda her iki grupta da bilimsel hemşirelik dergilerini okuma oranı (EEP: %22.6, KEP: %10.4) düşük bulunmuştur (Tablo 3). Bu bulgu, literatürdeki diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında oldukça düşük olduğu görülmektedir (Bayık ve ark., 2007; Mattila ve ark., 2005). Entegre eğitim gören grubun klasik eğitim grubuna göre bilimsel araştırma okuma oranları istatistiksel açıdan anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($\chi^2 = 6.03$, $p = .01$). KEP'da olan öğrencilere sadece 3. sınıfta verilen araştırma dersinde bilimsel kaynaklara ve araştırmalara nasıl ulaşabileceğiyle ilgili bilgi verilmektedir. Yeni uygulanan EEP'nde ise, ikinci yılda verilen araştırma dersi öncesinde, eğitimlerinin ilk yılında öğrencilerin ders programlarının içerisinde Hemşirelik ve Sağlık I dersi "Bilgiye Ulaşma ve Kullanma Modülü" yer almakta ve öğrencilerin bilimsel kaynaklara ulaşımı teşvik edilmektedir (Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu [EÜHYO], 2005-2006 Eğitim Öğretim Programı kitapçığı, 2005). Bu sonuçlar, araştırma öğretiminin eğitim program içerisinde ilk yıllardan itibaren entegre edilmesi ile öğrencilerin bilimsel araştırma okumaya yönelik tutumlarının gelişebileceğini göstermektedir.

Hemşirelikte Araştırma ve Gelişmelere Yönelik Tutumlar

Araştırmaya yönelik tutum, araştırmaların uygulamaya aktarılmasında ve kanıta dayalı uygulamaların sunulmasında önemli bir göstergedir (Halabi ve Mansour, 2010). Porter ve Mansour (2003)' da öğrencilerin araştırma konusunda duyarlılığını geliştirmenin temel bir amaç olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bazı araştırmalar öğrencilerin araştırmaya yönelik olumlu tutumu olduğunu gösterirken (Bjorkstrom ve ark., 2003; Mattila ve ark., 2005), bazıları da olumlu tutumun araştırma becerileriyle bağlantısı olduğunu belirtmektedir (Arthur ve Wong, 2000). Araştırmada her iki grupta da hemşirelik öğrencilerinin hemşirelikte araştırma ve gelişmelere yönelik tutum ve farkındalık madde puan ortalamalarının (KEP: 3.07 ± 0.31 , EEP: 2.98 ± 0.29) "Kısmen katılıyorum" düzeyinde olduğunu göstermektedir (Tablo 4). Bu değer, her iki grup öğrencilerin hemşirelikte araştırma ve gelişmelere yönelik farkındalık ve tutumlarının kısmen olumlu olduğuna işaret etmektedir Björkström ve arkadaşlarının (2003) çalışması ile karşılaştırıldığında, çalışma grubumuzdaki hemşirelik öğrencilerinin madde puan ortalamasının, İsveçli öğrencilerden (3 ve üzeri) daha düşük olduğu görülmektedir. Bu bulgu, hemşirelik fakültelerinin araştırma öğretimi ilkelere değerlendirilmesi ve müfredatlarının yeniden düzenlenmesine dikkat etmeleri anlamında önemlidir.

Eğitim yöntemleri farklı olan iki grup, ölçek puanı açısından karşılaştırıldığında KEP'daki öğrencilerin puan

ortalaması, EEP'dakilere göre yüksek bulunmuştur ($t = 2.352, p < .05$). Literatürdeki EEP'nda öğrenim gören hemşirelik öğrencileriyle yapılan çalışmalarda problem çözme becerilerinin (Kelleci, Gölbaşı, Doğan ve Tuğut, 2011) ve empatik eğilim puanlarının (Sabancıoğulları, Kelleci, Doğan ve Gölbaşı, 2007) yıllara göre bir artış gösterdiği saptanmıştır. Çalışmamızda ise EEP'ndaki aşırı ders yükü ve sınav sayısının fazlalığının, eğitim programının uygulandığı ilk öğrenci grubu olmalarının, her geçen yıl araştırmanın yürütüldüğü yüksekokulda öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin sayılarının artmasının, eğitim programı esnasında öğrenciler ile hemşirelikte araştırma ve gelişmelere yönelik farkındalık oluşturmayı sınırladığı, öğrencileri daha çok mesleki derslerden başarılı olma çabasına yönelttiği düşünülmüştür.

Sonuçların Uygulamada Kullanımı

Klasik ve entegre eğitim modeli ile öğrenim gören öğrencilerin hemşirelikte araştırma ve gelişmelere yönelik farkındalık ve tutumları benzer olup, kısmen olumlu düzeyde bulunmuştur. Bu sonuç, öğrencilerin hemşirelikte araştırma ve gelişmelere yönelik pozitif tutuma sahip olduğunu göstermektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda; EEP'ndaki hemşirelik öğrencilerinin bilimsel aktivitelere katılımlarının cesaretlendirilmesi, öğrencilere eğitim süreci içerisinde araştırma yapmasına imkan veren ödev ve projeler hazırlatılarak ders programında proje sunularına yer verilmesi sağlanmalıdır. Öğrencilerden her modül sonunda, modüle özgü literatür tarayarak örnek araştırmaları bulmaları ve sınıfta paylaşımları konusunda öğrenciler güdülenebilir. EEP'ndaki sınavların içeriğinin problem çözme ve araştırmayı özendirerek nitelikte olması, ders içerikleri hazırlanırken hemşirelik araştırmalarının kanıtlarının kullanılarak, araştırmanın tüm eğitim programının içine entegrasyonunun sağlanması yararlı olacaktır. Tüm akademisyenlerin araştırma bilinci geliştirmek üzere derslerinde hemşirenin araştırmacı rolünü vurgulaması, araştırma ödevleri vermesi, öğrencileri projelere katması, bilimsel toplantılara katılımını desteklemesi önerilebilir. Hemşirelikte araştırma dersinin öğretiminin ve lisans mezuniyet tezi uygulamasının mezuniyet sonrasında hemşirenin mesleki uygulamalarına etkisi ayrıca araştırmalarla incelenebilir. Öğrencilerin araştırmaya farkındalık ve tutumları geniş örneklem gruplarında tüm ülkedeki hemşirelik eğitimi veren kurumlarda incelenebilir. Hemşire akademisyenler öğrencilerde araştırma farkındalığı ve olumlu tutumlar geliştirmek üzere farklı eğitim yaklaşımlarını deneyebilirler.

Kaynaklar

Akın, B. (2004). Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin araştırma konusundaki düşünce ve algılamaları. II. Ulusal Hemşirelikte Araştırma Sempozyumu (Sempozyum Kitabı). Ankara. 113-119.

Arthur, D., & Wong, K. Y. F. (2000). The effects of the "learning by proposing to do" approach on Hong Kong nursing students' research orientation, attitude toward research, knowledge, and research skill. *Nurse Education Today*, 20 (8), 662-671.

Ax, S., & Kincade, E. (2001). Nursing students's perceptions of research: usefulness, implementation and training. *Journal of Advanced Nursing*, 35, 161-170.

Bahar, Z. (1997). Hemşirelik araştırma sonuçlarının duyurulması ve yaşama geçirilmesi. Uluslararası katılımlı III. Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu (Sempozyum Kitabı). İstanbul. 241-256.

Bayık, A. (2004). Araştırma kültürü ve hemşirelik neredeyiz? II. Ulusal Hemşirelikte Araştırma Sempozyumu (Sempozyum Kitabı). Ankara. 39-56.

Bayık, A., Özsoy, S., Uysal, A., Ardahan, M., & Özkahraman, Ş. (2007). Türkiye'de hemşirelik araştırmalarındaki önceliklerin belirlenmesi ve araştırmalardan yararlanmadaki engellerin tanı analizi. Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Proje Raporu. Proje No: 04-HYO-01.

Blenkinsop, C. (2003). Research: an essential skill of a graduate nurse? *Nurse Education Today*, 23(2), 83-88.

Björkström, M. E., Johansson, I. S., Hamrin, E. K. F., & Athlin, E. E. (2003). Swedish nursing students attitudes to and awareness of research and development within nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 41(4), 393-402.

Boström, A. M., Wallin, L., & Nordström, G. (2007). Evidence-based practice and determinants of research use in elderly care in Sweden. *Journal of Evaluation in Clinical Practice*, 13, 665-673.

Conn, V. S. (2007). Editorial: Nurse researchers begin as undergraduate students. *Western Journal of Nursing Research*, 29(3), 255-257.

Dobratz, M. C. (2003). Putting the pieces together: teaching undergraduate research from a theoretical perspective. *Journal of Advanced Nursing*, 41(4), 383-392.

Duggleby, W. D. (1998). Improving undergraduate nursing research education: the effectiveness of collecting and analyzing oral histories. *Journal of Nursing Education*, 37(6), 247-252.

Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu (EÜHYO) (2005). 2005-2006 Eğitim Öğretim Programı Kitapçığı. İzmir.

Emiroğlu, O. N., Ünlü, H., Terzioğlu, F., & Bulut, H. (2005). Hemşirelerin araştırmalara katılım durumları, araştırmaya ilişkin görüşleri ve bilgi gereksinimleri. *Hemşirelik Araştırma Dergisi*, 1(2), 64-86.

Halabi, J. O. & Mansour, A. H. (2010). Attitudes of Jordanian nursing students towards nursing research. *Journal of Research in Nursing*. Published online 3 September 2010. doi:10.1177/1744987110379782. 1-11.

Irvine, F., Gracey, C., Jones, O. S., Roberts, J. L., Tamsons, R. E., & Tranter, S. (2008). Research awareness: Making learning relevant for pre-registration nursing students. *Nurse Education in Practice*, 8, 267-275.

International Council of Nurses (2007) Position Statement Nursing Research. Geneva. Erişim:18.09.2012 http://www.icn.ch/images/stories/documents/publications/position_statements/B05_Nsg_Research.pdf

Kajermo, K. N., Nordstrom, G., & Krausebrant, A. (1998). Barriers to and facilitators of research utilization, as perceived by a group of registered nurses in Sweden. *Journal of Advanced Nursing*, 27, 798-807.

Karadağ, G., Uçan, Ö. (2006). Hemşirelik eğitimi ve kalite. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 1(3), 42-51.

Kelleci, M., Gölbaşı, Z., Doğan, S., & Tuğut, N. (2011). Entegre eğitim programında öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin problem çözme becerileri: Bir izlem çalışması. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 19 (1), 23-28.

Kocaman, G. (2008). Entegrasyon. VI. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Kongresi. 23 Ekim, Nevşehir. Erişim: 20.12.2009. www.istanbul.edu.tr/yuksekokullar/.../10_gulseren_kocaman.pdf

Mattila, L. R., Koivisto, V., & Haggman-Laitila, A. (2005). Evaluation of learning outcomes in a research process and the utilization of research knowledge from the viewpoint of nursing students. *Nurse Education Today*, 25 (6), 487-495.

Mattila, L. R., & Eriksson, E. (2007). Nursing students learning to utilize nursing research in clinical practice. *Nurse Education Today*, 27, 568-576.

Mehrdad, N., Salsali, M., & Kazemnejad, A. (2008). The spectrum of barriers to and facilitators of research utilization in Iranian nursing. *Journal of Clinical Nursing*, 17, 2194-2202.

Platin, N. (1990). Anlamaya çalıştığı hemşirelik. *Hemşirelik Bülteni*, 4 (17), 57-61.

- Polit, D. F. (1996). *Data analysis and statistics for nursing research* (345, 363, 428, 447). Appletton and Lenge, New York.
- Porter, E. J., & Mansour T. B. (2003). Teaching nursing research to undergraduates: A text analysis of instructors' intentions. *Research in Nursing ve Health*, 26, 128-142.
- Restas, A. (2000). Barriers to using research evidence in nursing practice. *Journal of Advanced Nursing*, 31 (3), 599-606.
- Royle, J. A. & Blythe, J. (1998). Promoting research utilization in nursing: the role of the individual, organization and environment. *Evidence-Based Nursing*, 1, 71-72.
- Sabancıoğulları, S., Kelleci, M., Doğan, S. & Gölbaşı, Z. (2007). Entegre eğitim programında öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinin yıllara göre incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 11 (2), 1-6.
- Şengül, F. (2010). Hemşirelik eğitim modellerinin öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerine etkisi: Çok merkezli çalışma. Hemşirelik Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Adana, Türkiye.
- Şenturan L., & Alpar Ş. C. (2008). Hemşirelik öğrencilerinde eleştirel düşünme. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12 (1).
- Temel A. B., Uysal A., Erkin Ö., & Koçer A. (2008). "Hemşire öğrencilerin hemşirelikte araştırma ve gelişmelere yönelik farkındalık ve tutumu" ölçeğinin Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirliği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu e-dergisi*, 1 (2), 108-123.
- Temel A. B., Uysal A., Ardahan M., & Ozkahraman S. (2010). Barriers to research utilization scale: Psychometric properties of the Turkish version. *Journal of Advanced Nursing*, 66 (2), 456-464.
- Tetley, J., & Glover, J. (1999). Use of experiential methods to teach research in a pre-registration nursing curriculum. *Nurse Education Today*, 19, 633-638.
- Thompson, C., Mc Caughan, D., Cullum, N., Sheldon, T.A., Mulhall, A., & Thompson D.R. (2001). Research information nurses clinical decision-making: What is useful? *Journal of Advanced Nursing*, 36 (3), 376-388.
- Thorpe, R. & Smutko, P. W. (1998). Introducing ADN students to nursing research. *Nurse Educator*, 23 (4), 13-15.
- Tosun, N., Oflaz, F., Akyüz, A., Kaya, T., Yava, A., Yıldız, D., ve ark. (2008). Hemşirelik Yüksek Okulu öğrencilerinin intörn eğitim programından beklentileri ile program sonunda kazanım ve önerilerinin değerlendirilmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 50, 164-171.
- Turan, T., & Ceylan, S. (2005). Hemşirelik 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin hemşirelik araştırmalarına ilişkin görüşleri. Türk Hemşireliğinde Yüksek Öğrenimin 50. Yılında Bilimselleşme Kongresi (Kongre Kitabı). İzmir. 7-10 Eylül, 74.
- Veeramah, V. (2004). Utilization of research findings by graduate nurses and midwives: issues and innovations in nursing practice. *Journal of Advanced Nursing*, 47 (2), 183-191.
- Yavuz, M., & Kaymakçı, S. (1996). Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin bitirme tezi yaparken karşılaştıkları sorunlar. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12 (1), 1-7.